

Slikovnica kao pomoć pri učenju

Valjak, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:916225>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Katarina Valjak

SLIKOVNICA KAO POMOĆ PRI UČENJU

Diplomski rad

Zagreb, srpanj, 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Katarina Valjak

SLIKOVNICA KAO POMOĆ PRI UČENJU

Diplomski rad

Mentor rada:

Morana Varović Čekolj, mag.art., mag.prim.educ.

Zagreb, srpanj, 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SLIKOVNICA	2
2.1. <i>Odnos ilustracije i teksta u slikovnici</i>	2
2.2. <i>Uloga i funkcije slikovnice</i>	4
2.3. <i>Teme slikovnica</i>	6
2.4. <i>Kvalitetna slikovnica</i>	7
3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE	9
3.1. <i>Povijest razvoja slikovnice u svijetu</i>	10
3.2. <i>Razvoj slikovnice u Hrvatskoj</i>	13
4. VRSTE SLIKOVNICA	17
4.1. <i>Slikovnice s obzirom na oblik</i>	17
4.2. <i>Slikovnice s obzirom na strukturu izlaganja</i>	18
4.3. <i>Slikovnice prema sadržaju</i>	18
4.4. <i>Slikovnice s obzirom na vrstu likovne tehnike</i>	19
4.5. <i>Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta</i>	19
5. PRIMJENA SLIKOVNICE U ODGOJNOJ I OBRAZOVNOJ PRAKSI	19
5.1. <i>Primjena slikovnice s obzirom na organizacijske oblike osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja</i>	20
5.2. <i>Primjena slikovnice u pojedinim nastavnim predmetima</i>	21
5.3. <i>Odabir slikovnice</i>	22
6. OBLIKOVANJE SLIKOVNICE	23
6.1. <i>Cilj rada</i>	23
6.2. <i>Oblikovanje priče</i>	23
6.3. <i>Izrada storyboarda</i>	23
6.4. <i>Od skice do ilustracije</i>	24
6.5. <i>Tehnika</i>	26
7. ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
PRILOZI I DODATCI	37

SAŽETAK

Slikovnica je knjiga s kojom se dijete susreće već u prvoj godini života. Ona označava početak razvoja pismenosti jer dijete u njoj prvi puta vidi i upoznaje slova. Pomoću nje dijete usvaja osnovne simbole, uči o novim stvarima, pojavama i upoznaje svijet koji ga okružuje. Slikovnice su stvarane s određenim ciljevima – poticanje razvoja, učenje ili zabava. One trebaju imati dobre i kvalitetne ilustracije te primjeren tekst. Važne su i za razvoj mašte i kreativnosti jer dijete čitajući slikovnicu ulazi u svijet mašte, poistovjećuje se s likovima i uči na njihovim pogreškama.

Rad obuhvaća teorijski dio u kojem se objašnjava pojam, razvoj, povijest i vrste slikovnice te primjena slikovnice u odgojnoj i obrazovnoj praksi. Budući da je slikovnica kombinacija likovnog i književnog izraza, njezino stvaranje podrazumijeva suradnju pisca i ilustratora. Ako su pisac i ilustrator jedna osoba, tada govorimo o autorskoj slikovnici.

Osim teorijskog dijela, ovaj rad sadrži autorsku slikovnicu *Jura i ura* koja je namijenjena za korištenje u razrednoj nastavi. Prikazan je i objašnjen praktični dio rada koji uključuje proces kreiranja priče, izradu *storyboarda*, razvojni put ilustracija te opis tehnike u kojoj je izrađena slikovnica.

Ključne riječi: slikovnica, dijete, tekst, ilustracija

SUMMARY

A picture book is a book that a child encounters already in the first year of life. It marks the beginning of the development of literacy because it is in it that the child sees and gets to know letters for the first time. With it, the child learns basic symbols, learns about new things, phenomena and gets to know the world around him. Picture books are created with a specific purpose, which is to encourage development, learning or entertainment. They should have good and high-quality illustrations and appropriate text. They are also important for the development of imagination and creativity, because when reading a picture book, a child enters the world of imagination, identifies with the characters and learns from their mistakes.

The paper includes a theoretical part in which the concept, development, history and types of picture books are explained, as well as the application of picture books in educational practice. Since a picture book is a combination of artistic and literary expression, its creation implies the cooperation of a writer and an illustrator. If the writer and the illustrator are one person, then we are talking about an author's picture book.

In addition to the theoretical part, this work contains the author's picture book *Jura i ura*, which is intended for use in classroom teaching. The practical part of the work is presented and explained, which includes the process of creating a story, making a storyboard, the development path of illustrations and a description of the technique used to create a picture book.

Keywords: picture book, child, text, illustration

1. UVOD

Od mnoštva raznovrsnih opisa i definicija slikovnice, teško je izabrati samo jednu. Svaki autor, pisac, učitelj ili ilustrator definirao bi je na svoj način jer nije lako opisati sveobuhvatnost ovakve knjige. Slikovnica je djelo koje u sebi objedinjuje likovni i književni izraz. Nije lako odrediti koji je od tih dvaju izraza bitniji, ali svakako znamo da slikovnica traži ujedinjenje i suradnju dvaju umjetnika – pisca i ilustratora. S obzirom na to da je slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće u životu, neupitna je njezina važnost u odrastanju djeteta. U ranom djetinjstvu dijete pomoću slikovnice upoznaje svijet oko sebe promatrajući ilustracije. Kasnije počinje uočavati slova, slovo po slovo i nastaje riječ, riječ po riječ i nastaje rečenica, a tu se već može govoriti o prvim čitateljskim pothvatima. Čitajući slikovnicu dijete već u ranom djetinjstvu razvija i obogaćuje vokabular, proširuje ga i stiče samopouzdanje. Osim toga, razvojem čitanja može se snažno utjecati i na djetetov emocionalni razvoj te na razvoj mašte i kreativnosti.

U ovome radu iznijet će se teorijski pregled slikovnice kao jedne od glavnih vrsta dječje književnosti, opisat će se njezine značajke i karakteristike, povijesni razvoj, vrste slikovnica te njezina primjena u odgojnoj i obrazovnoj praksi.

Osim teorijskog dijela, ovaj rad sadrži praktični dio, autorsku slikovnicu *Jura i ura* koja se može koristiti kao pomoć pri samostalnom učenju ili poučavanju u razrednoj nastavi.

2. SLIKOVNICA

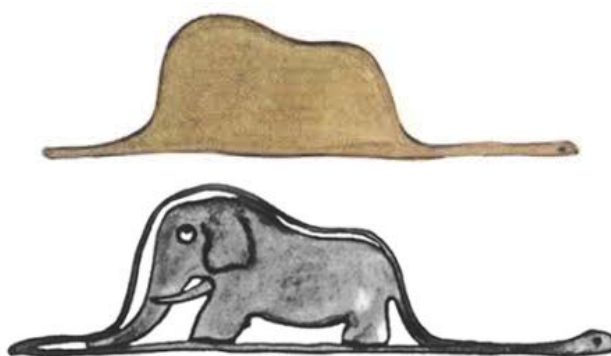
Kao što sama riječ kaže, slikovnica se sastoji od malenih slika koje nazivamo minijaturama ili ilustracijama. Ilustracija je temeljna odrednica slikovnice koja joj daje karakter i čini je posebnom i drugačijom od drugih. Ilustrator je kreator, odnosno interpretator koji tekst prosvjetljuje slikom i tumači na svoj način (Hlevnjak, 2000). Iako slikovnica ne bi mogla postojati bez slike, ne smije se umanjivati ni važnost književnog izraza. Slikovnica je jedna od glavnih vrsta dječje književnosti koja objedinjuje likovni i književni jezik. Tako nastaje djelo koje govori slikom i tekstom, a oni se međusobno nadopunjavaju. Dobar ilustrator ne zatvara granice interpretacijama jer njegov doživljaj teksta otvoreno je likovno djelo, poput slike koja pojačava ugođaj teksta (Hlevnjak, 2000).

Prema Crnković i Težak (2002) slikovnica je uglavnom kratka, tematski može biti raznolika, a po doživljaju i namjeni može biti umjetnička ili poučna. Poučne ili informativne slikovnice imaju zadatak poučiti ili informirati djecu o okolini u kojoj se nalaze, o životinjskom ili biljnom svijetu, ljudskim djelatnostima, higijeni i slično. Zbog toga se slikovnica može koristiti u nastavi prirode i društva, hrvatskoga jezika, matematike ili bilo kojeg drugog predmeta. Za razliku od toga, umjetnička slikovnica promatra se i doživljava kao književno djelo. Umjetnička slikovnica teži uspostavljaju kontakta između čitatelja-gledatelja i priče, odnosno svijeta koji je predstavljen pomoću slikovnice. Poučne ili informativne slikovnice od velike su važnosti od ranog djetinjstva, kada se dijete pokušava upoznati s okolinom pa sve do školske dobi kada se može koristiti u nastavi. Međutim ovaj tip slikovnice podliježe mnogim zahtjevima s obzirom na tekst i sliku te na scenarističku inventivnost.

2.1. Odnos ilustracije i teksta u slikovnici

Poznata je činjenica da je slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće. Razlog tome je obilje ilustracija što joj daje prednost pri odabiru knjiga za djecu. Ilustracija precizira predodžbe čitatelja, tekst i radnju slikovnice. Dijete tijekom čitanja stvara vlastite vizualne predodžbe koje ne moraju biti istovjetne s viđenjem ilustratora. „Slikovnica govori slikom i riječima te traži srodnost i suradnju dvaju umjetnika, slikara i pisca, ili jednoga ako je i slikar i pisac.“ (Crnković, Težak, 2002). Iako slikovnica zahtijeva ujedinjenje i suradnju pisca i ilustratora, važno je naglasiti da u slikovnici slika nije ilustracija teksta. Time se slikovnica razlikuje od ilustrirane knjige. Ilustracije u pripovijednim slikovnicama uz tekst pripovijedaju i dodatno proširuju priču, dok u ilustriranim knjigama dopunjuju čitateljsku predodžbu pružajući djetetu okvir za razmišljanje (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2012). Kako navode

Batinić i Majhut (2001) pripovijedanje pripada temporalnom izražavanju u kojemu informacije pritiču jedna nakon druge, dok likovni izraz pripada spacijalnom izražavanju u kojemu su sve informacije pružene odjednom. Prema tome, tekst ili verbalni izraz bez ilustracija ne otkriva nam vanjski izgled likova, izgled mjesta događaja i slično, ali nam lako omogućuje upoznavanje unutarnjeg svijeta likova i njihovih osjećaja. Za razliku od toga, likovni izraz nam pruža upravo suprotno. Omogućuje nam lakše predočavanje vanjskog izgleda likova i svega onoga što nam tekst sam za sebe ne može predočiti. Dakle, verbalni i likovni izraz u slikovnici međusobno se nadopunjavaju. Ilustracija je u slikovnici preoblikovana za tekst i sadrži informacije koje nisu vidljive niti izvedive iz teksta. Primjer čvrste povezanosti slike i teksta nalazimo u slikovnici *Mali princ* čiji je autor Antoine de Saint-Exupéry. Pripovjedač je pokazao odraslima crtež za koji oni tvrde da je šešir, a on je zapravo nacrtao zmijskog cara koji je progutao slona (slika 1) (Batinić, Majhut, 2002). Kada bi u ovome slučaju bila izostavljena ilustracija, teško bismo mogli predočiti ono o čemu autor govori u tekstu. U ovome primjeru ilustracija nam daje informacije koje ne možemo pronaći u tekstu ili koje prosječna odrasla osoba, po definiciji *Malog princa*, nije u stanju shvatiti.

Slika 1. *Exuperyeva ilustracija iz slikovnice Mali princ*

Kada slike blisko surađuju s riječima, kao u ovome primjeru, govorimo o intermedijalnosti. U slučaju Saint-Exupéryjeva *Malog princa* intermedijalnost slike i teksta je toliko intenzivna da su slika i tekst postali nerazvojni. Upravo je takav odnos slike i teksta karakterističan za slikovnicu. U slikovnici slike imaju važnu i nezamjenjivu ulogu kao i riječi. Za razliku od toga, u ilustriranoj knjizi tekst je moguće razdvojiti od ilustracije, a on će i dalje ostati cjelovit. Takav se tekst može objaviti samostalno ili ga može ilustrirati drugi ilustrator (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2012).

Ilustracije pobuđuju želju djeteta za posezanjem za knjigom i čitanjem, zbog čega je važno da slikovnice sadrže kvalitetne ilustracije. Kvalitetna ilustracija obogaćuje samu slikovnicu i čitatelja te potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku. Time pridonosi i razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva zbog čega je potrebno djeci ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama. Takve slikovnice karakterizira stilska pročišćenost, harmonija i ritam boja te jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju omogućujući mu vizualno istraživanje detalja i skrivenih poruka. Čimbenici koji određuju razinu kvalitete ilustracije su ravnoteža između sadržaja i forme ilustracije te jedinstven izraz likovnog stvaratelja.

2.2. Uloga i funkcije slikovnice

Slikovnica ima mnogo uloga od kojih se može istaknuti njezina pomoć djetetu u otkrivanju svijeta i medija pisane riječi (Zalar, 2009). Slikovnica se stvara s ciljem poticanja djetetovog razvoja, a ujedno i zabave. Čitajući slikovnicu dijete razvija i obogaćuje spoznajni svijet, razvija govor i obogaćuje rječnik, iskazuje emocije, razvija smisao za estetiku. Prema autoru Štefančiću (2000) neki od ciljeva slikovnice su upoznavanje boja i likova, zapažanje elemenata u cjelinama, razvijanje smisla za lijepo, slovanje slova (što pridonosi razvoju čitanja), razvijanje psihomotornih sposobnosti, zadovoljavanje kreativnih potreba i odrastanje. Pomoću nje dijete razvija sposobnost pamćenja, zapamćivanja logičkih odnosa, razvija potrebu za knjigom od najranije dobi i sve to na zanimljiv način – proučavanjem slika, odnosno ilustracija. Prema tome, zaključujemo da je slikovnica interdisciplinarna vrsta dječje književnosti, a teme koje se obrađuju u slikovnicama dotiču se svih aspekata dječjeg života, rasta i razvoja. Nudeći djetetu kvalitetnu slikovnicu možemo pozitivno utjecati na njegov razvoj, a osim toga i omogućiti mu lakše učenje kroz zanimljive priče i kvalitetne ilustracije. Zbog toga je važno proučiti i ponuditi djetetu učenje i razvijanje na novi i interaktivan način. Zalar (2009) tvrdi da bi slikovnica trebala biti kockica poveznica, tješiteljica i hrabrica u životu svakoga djeteta.

Autor Peter Čačko (2000) navodi nekoliko funkcija slikovnice koje korespondiraju s potrebama u odgoju u predškolskoj dobi i dobi čitatelja početnika.

Prva je informacijsko-odgojna funkcija koja ističe vrijednost slikovnice kao knjige uz koju dijete može naučiti mnoštvo novih informacija i saznanja. Dijete će čitajući slikovnicu dobiti odgovor na mnoga pitanja koje si samo postavlja ili rješenje problema kojih do sada nije bilo svjesno. Upoznavajući slikovnicu dijete će naučiti da je knjiga izvor znanja u kojem može potražiti mnoge odgovore na pitanja koja ga zanimaju. Uz slikovnicu djetetu se kroz priču i na

slikovit način mogu objasniti različite veze, promjene, odnosi među ljudima i stvarima, pojave. Osim toga, dijete postupno uči razvijati mišljenje što podrazumijeva procese analize, sinteze, usporedbu, uočavanje, apstrakciju.

Nadalje važno mjesto zauzima spoznajna funkcija. Dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje, znanje o stvarima, pojavama, odnosima. Također, dijete provjerava ispravnost svojih spoznaja te stiče sigurnost u sebe i svoje znanje.

Promatrajući dijete sa stajališta sociologije te uključivanjem djeteta u socijalizaciju kao punopravnog člana društvene zajednice, velika važnost pridaje se iskustvenoj funkciji slikovnice. Nekada su djeca učila pomoću iskustva neusporedivo više nego li to čine danas. Pomagali su svojim roditeljima u različitim poslovima, osobito djeca sa sela čiji su se roditelji bavili obrtom, proizvodnjom, poljoprivredom i slično. Puno se vremena provodilo u radionicama, vrtovima, dvorištima, na poljima. Djeca su na taj način brže i puno lakše učila o nekim temama i situacijama vezanima uz život na selu, biljke i životinje, proizvodnju, rad. Za razliku od tada, danas se mnogo toga promijenilo. Djeca su manje uključena u aktivnosti vezane uz obavljanje posla kući i oko kuće. To se osobito odnosi na djecu iz grada koja su i prije bila manje izložena navedenom okruženju, a danas ga gotovo i ne poznaju. Upravo zbog toga pomoću slikovnice možemo potaknuti razgovore, razmjenu iskustava i pokušati upoznati djecu s različitim okruženjima kojima nemaju prilike biti izložena. Dakako, teško da knjiga može zamijeniti stvarno iskustvo, ali pričom i ilustracijama to može predočiti.

Kako bi neka knjiga ili slikovnica privukla dijete ili bilo kojeg čitatelja da je uzme u ruke i krene čitati, ona mora zadovoljiti estetske kriterije, zbog čega u slikovnici veliku ulogu igra estetska funkcija. Pomoću nje dijete razvija osjećaj za lijepo, a navedena funkcija djeluje i na njegove emocije. Slikovnica može znatno utjecati na ukus djeteta zbog čega se naglašava važnost estetske funkcije. Autori ilustracija u slikovnicama međusobno se razlikuju po likovnom izrazu, izboru materijala, tehnika, načinu komponiranja i oblikovanja ilustracije čime je čine autentičnom i jedinstvenom. Međutim oni su često samo izvršitelji narudžbe pojedinih izdavača zbog čega ilustriraju zadani tip ilustracije i rade onako kako se od njih traži. Ovo često rezultira mehanički odrađenim poslom te ilustracije u slikovnicama postaju kič koji karakterizira visoka dopadljivost, a u tome slučaju može se govoriti o nedovoljno estetski razvijenoj svijesti o tome što je u umjetnosti dobro, a što nije (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2012). S obzirom na to da razvoj likovnog ukusa ovisi o tome u kakvom okruženju dijete odrasta, važno je djetetu ponuditi kvalitetne slikovnice i naučiti ga razlikovati umjetnički lijepo

od oku dopadljivog. Roditelji i učitelji trebali bi djetetu ponuditi slikovnice koje su primjerene sadržajem, porukom te kvalitetne u sadržajnom i likovnom pogledu. Osim toga, dijete treba od ranog djetinjstva uključivati u različite likovne aktivnosti, upoznati ga s različitim likovnim tehnikama, materijalima, vještinama, načinima promatranja i mogućnostima realizacije likovnog problema.

Nadalje, jednako je važna i zabavna funkcija slikovnice koja je često preduvjet za ostvarivanje ostalih (Martinović, Stričević, 2011). Dijete najlakše i najviše uči kroz igru zbog čega je važno da knjiga koju dijete uzima u ruke, osim što je kvalitetna, bude i zabavna. Nikako ne želimo da djetetu čitanje i proučavanje knjige bude odbojno i dosadno. Znanje koje želimo da dijete usvoji čitajući knjigu mora biti na prvi pogled skriveno, lako čitljivo te prikazano i objašnjeno na zabavan način. Tek tada će dijete zavoljeti knjigu i čitanje, a uz to će upiti znanje.

Posljednja funkcija je govorno-jezična funkcija slikovnice. Djeca čitajući slikovnicu razvijaju fonemsku i fonološku osviještenost što se odnosi na slušnu i oralnu manipulaciju glasova kod fonološke te uspostavljanje veze između glasova i slova kod fonemske osviještenosti (Martinović, Stričević, 2011). Također, čitanjem slikovnice djeca vježbaju vještine govora i pisanja, obogaćuju rječnik, upoznaju karakteristike teksta te razvijaju predčitalačke vještine.

2.3. Teme slikovnica

Važnost iskustvene funkcije te potrebe stvaranja knjiga i slikovnica pomoću kojih se djeci pokušala predočiti stvarnost i okruženje koje im nije bilo blisko, povezana je s temama koje se pojavljuju u slikovnicama. Analiziranjem 140 slikovnica, Batinić i Majhut (2001) došli su do spoznaje o tematskoj zastupljenosti u slikovnicama. Može se reći da je ona neravnomjerna jer se u više od dvije trećine slikovnica obrađuju samo tri teme od kojih je najzastupljenija tema dječji svijet (50), potom bajke (25) pa životinje (22). U preostalim slikovnicama obrađuju se teme prijevozna sredstva (9), fantastika (8), ABC (6) i sport (4). Tema dječjeg svijeta obuhvaća širi spektar tema, ali glavni likovi su djeca što možemo vidjeti po naslovima slikovnica: *Braco i seka*, *Veseloj djeci*, *Mali planinari*, *Dječja uspavanka* i slično. Ova tema obuhvaća uglavnom prikaze dječje svakidašnjice poput djece u prirodi, djece u parku, djece u obitelji. Situacije koje se opisuju su prikazane idilično, a djeca koja narušavaju tu idilu bivaju kažnjena. Može se zaključiti da je cilj bio da dijete kroz priču nauči kako se treba ponašati kako ne bi bilo kažnjeno.

Nadalje, česta tema slikovnica su životinje. Djeca u gradu nisu bila, a danas su još manje izložena seoskom okruženju, pristupu različitim domaćim životinjama, biljkama, zanimanjima. U današnjici se to odnosi i na djecu u selu, iako u manjom mjeri. Zbog toga se pojavljuje potreba stvaranja slikovnica s ovom temom. Zastupljeni su realistični prikazi životinja koji pružaju jasnu sliku životinjskog svijeta te su izvrstan način upoznavanja djeteta sa životinjama u ranom djetinjstvu.

Vrlo su zanimljive i zastupljene slikovnice s temama o prijevoznim sredstvima. Primjer je ABC slikovnica pomoću koje se upoznaje slovo Z, a ujedno se uči o zrakoplovu. Međutim ova je slikovnica iz 1894. godine i pod zrakoplovom se zapravo misli na balon. U to vrijeme zrakoplov kakav danas poznajemo još uvijek nije postojao. Kasnije, s razvojem cepelina i zrakoplova, ali i ostalih prijevoznih sredstava, pojavljuju se i slikovnice s tim temama.

Osim navedenih, često su zastupljene slikovnice s temom sporta i dječjih sportskih igara. No u nekim slikovnicama javljale su se i neke nekompatibilnosti u odnosu s tadašnjom hrvatskom stvarnošću poput toga da su djeca pomoću ilustracija u slikovnicama upoznavala sportove kojih tada nije bilo u Hrvatskoj. U slikovnicama su se pojavljivali sportovi koje djeci nisu znali objasniti niti odrasli, primjerice: baseball, cricket, croquet. Ne bi bio problem da su tekstopisci imenovali sportove koji su ilustrirani, tada bi djeca mogla naučiti nešto novo što postoji u svijetu, a vjerojatno će se pojaviti i kod nas. Umjesto toga, uz sliku koja prikazuje scenu bejzbola samo je opisana radnja (Batinić, Majhut, 2001).

2.4. Kvalitetna slikovnica

Dječji interes za čitanjem slikovnice uvelike ovisi o odabiru iste. Kvalitetnim odabirom slikovnice potaknut će se djetetov interes i znatiželja te će ono uživati čitajući ili slušajući priču i promatrajući ilustracije. No odabir kvalitetne, estetski i literarno vrijedne slikovnice nije jednostavan posao. Važnu ulogu u odabiru knjiga i slikovnica za djecu imaju roditelji i odrasli koji brinu o djeci. Zbog toga je važna informiranost o tome koja je slikovnica primjerena dobi, kognitivnim sposobnostima djeteta te koja su obilježja kvalitetne slikovnice. Pri odabiru slikovnice važno je voditi računa o tome tko je autor i ilustrator slikovnice, svakako prije kupnje barem prolistati slikovnicu te se uvjeriti odgovara li ona dobi djeteta kojemu je namijenjena. Danas je na tržištu dostupan veliki broj slikovnica, no puno njih izdavano je samo iz komercijalnih razloga i brze zarade, a njihova je kvaliteta upitna. Takve su slikovnice često nemaštovite, priče u njima su besmislene, a ilustracije su kič. „Pri tome treba razlikovati pojam

umjetnički lijepog od oku dopadljivog jer je ovo drugo upravo ono što nam se često nudi i čini prihvatljivim, a da zapravo ne odgovara estetskim kriterijima njegovanoga ukusa. (Balić-Šimrak, Narančić Kovač, 2011; str. 11). Odabirom slikovnice roditelji i ostali odrasli utječu na razvijanje ukusa djeteta. Prema autoricama Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) razvoj likovnog ukusa ovisi o okolini u kojoj dijete odrasta, o pažnji koja se tome pridaje, a veliku ulogu igra i talent za određeno područje. Od rane dobi dijete treba uključivati u likovne aktivnosti, upoznati ga s likovnim tehnikama i vještinama, umjetničkom baštinom i likovnim jezikom. Na taj način dijete će razviti osjećaj za estetiku, moći će procijeniti umjetničku vrijednost bilo kojeg životnog aspekta, a to će u školskoj dobi utjecati i na samostalan izbor kvalitetne literature za čitanje. Važno je naglasiti da je to proces koji traje čitav život. U tome procesu najvažniji su roditelji u ranom djetinjstvu, zatim učitelji, knjižničari, profesori i ostali čiji je zadatak ponuditi kvalitetnu slikovnicu koja objedinjuje primjereni sadržaj i jasnu poruku, kako u likovnom, tako i u literarnom pogledu.

Mnogi autori iznose vlastito tumačenje kvalitetne slikovnice i na temelju toga može se zaključiti koja sve obilježja ona mora imati. Već spomenute autorice Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011) navode da je djetetu potrebno ponuditi slikovnice koje karakterizira stilska pročišćenost, harmonija i ritam boja te jedinstvena kompozicija koja vodi dijete kroz radnju te mu omogućuje istraživanje detalja i skrivenih poruka. Kvaliteta ilustracije u velikoj mjeri određuje i kvalitetu slikovnice, a ona se određuje uzimajući u obzir ravnotežu između sadržaja i forme ilustracije te jedinstven izraz likovnog stvaratelja.

Nadalje, autor Crnković (1990) navodi da kvaliteta slikovnice ovisi o sinkroniziranosti slike i teksta. Njezino je bogatstvo ljepota dvaju izraza, likovnog i literarnog. Međutim ovo može biti i njezina bijeda jer može doživjeti dvostruku degradaciju koja se odnosi na likovni kič i literarni šund. Osim sinkroniziranosti slike i teksta, kvaliteta slikovnice ovisi i o kvaliteti grafičke izvedbe, nivou grafičke industrije te spremnosti grafičkih radnika. O sinkroniziranosti teksta i slike govore i autorice Martinović i Stričević (2011). Slika značajno utječe na oblikovanje predodžbi i doživljaja svijeta kod djece što potvrđuju i istraživanja percepcije. Prema tome, najpogodnija je slika koja sadrži malo pojedinosti, a predmete i pojave prikazuje kao općenite. Na taj način djetetu se olakšavaju procesi apstrakcije i generalizacije (Martinović, Stričević, 2011; prema Furlan, 1963). Što se tiče teksta, njegove karakteristike moraju biti u skladu sa stupnjem djetetova jezičnog razvoja. S obzirom na navedene karakteristike može se zaključiti da je kvalitetna slikovnica ona koja je u skladu s djetetovim razvojem. To znači da temom i izgledom korespondira s djetetovim razvojnim karakteristikama, tekstualna i slikovna

komponenta međusobno su usklađene, a s obzirom na funkcije koje sadrži i u odnosu na vrstu kojoj pripada, istovremeno potiče njegov razvoj (Martinović, Stričević, 2011). Slikovnica treba pratiti djetetov razvoj na svim razinama te poštivati individualne razlike među djecom što znači da nije svaka slikovnica primjerena svakom djetetu. Slikovnicu treba odabrati ovisno o jezičnom i kognitivnom razvoju djeteta. Odabir slikovnice bio bi lakši kada bi nakladnici istaknuli na njoj komu je namijenjena. Ta je pojava česta na stranim slikovnicama na kojima se nalaze oznake raspona dobi kojoj su namijenjene, dok u Hrvatskoj rijetko pronalazimo klasifikacije slikovnica.

Nadalje, autorica Šišnović (2011) navodi da kod teksta namijenjenog najmlađoj djeci slova trebaju biti krupnija, veća i jednostavna po obliku. S porastom dobi slova bi se trebala smanjivati do veličine slova u početnici, a tekst bi trebao biti jezično ispravan, jednostavan, čist i protkan literalnim vrijednostima te prilagođen sposobnostima razumijevanja djeteta.

Što se tiče ilustracije, one bi trebale jednostavne, razumljive i nestereotipne. Za mlađu djecu primjerene su ilustracije s manje detalja kako ne bi odvlačile pozornost i davale pogrešnu sliku o pojmovima, a za stariju djecu primjerenije su bogatije i složenije ilustracije (Šišnović, 2011).

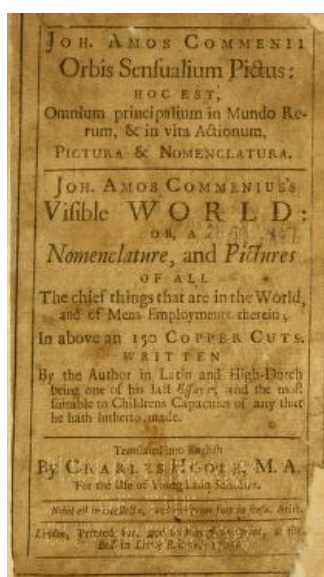
3. POVIJESNI RAZVOJ SLIKOVNICE

O pojavi prvih slikovnica saznaje se iz literature o tiskarstvu i nakladništvu slikovnica. U početku su se slikovnice tiskale tehnikom drvoreza i bakroreza te su se ručno bojile. Iako se pojavila već u 17. stoljeću, slikovnica svoj razvoj doživljava tek u 20. stoljeću pojavom tiska u boji. Prve slikovnice počinju se pojavljivati odmah nakon što su ostvareni tehnički preduvjeti za razvoj i pojavu ilustriranih izdanja za djecu, odnosno pojavom tiska u boji što znači da je vrlo rano osvijestena potreba za čitateljskim materijalima za djecu. Najranije su se počeli ilustrirati katekizmi i biblijske knjige, zatim slovarice, početnice i basne. Navedeni se čitateljski materijali smatraju prethodnicama slikovnica. Slikovnice se u prvom redu pojavljuju u Njemačkoj i Velikoj Britaniji, a u Hrvatskoj se pojavljuju kasnije nego u ostalim zemljama (Martinović, Stričević, 2011).

3.1. Povijest razvoja slikovnice u svijetu

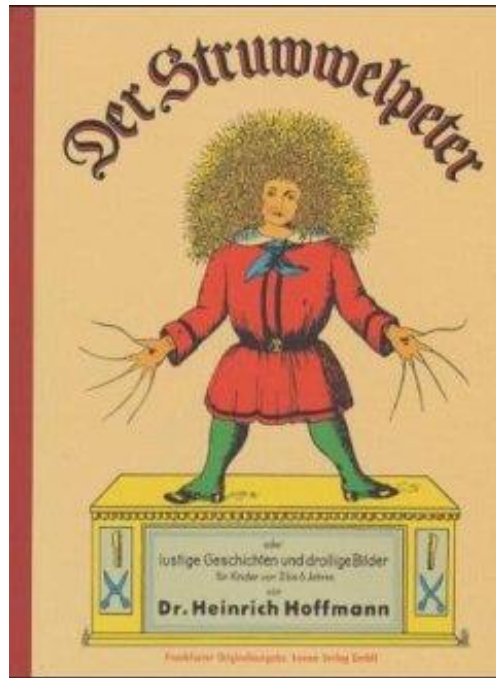
Začetnikom slikovnice smatra se Jan Amos Komensky. Njegova *Orbis sensualium pictus* (slika 2) prva je edukativna slikovnica u povijesti koja je tiskana 1658. godine u Nürnbergu (Nikolajeva, 2003). Nakon njezine pojave objavljivanje slikovnica postalo je učestalije, a ona je postala uzorom mnogim, kasnije bogato ilustriranim, knjigama koje su služile za odgoj i obrazovanje djece i mladeži. Autorica Hela Čičko (2000) navodi da su Europljani prvim ocem slikovnice smatrali weimarskog nakladnika J. Bertucha koji je 1792. godine objavio *Slikovnice za djecu* u 12 tomova, sa 6 000 bakroreza. Kako bi je učinio dostupnom većem broju djece prodavao ju je u kompletu i pojedinačno. Od tada slikovnica postaje pristupačnija većem broju djece.

Englezi prvom slikovnicom smatraju prijevod *Orbis sensualium pictusa* koju je preveo Charles Hoole samo godinu dana nakon nürnbergskog izdanja. Sljedeći značajan engleski nakladnik bio je John Harris koji je prvi počeo sustavno izdavati knjige za malu djecu s mnoštvom slika. Njegove značajne slikovnice su *Majka Hubbard* iz 1805. godine i *Bal leptira* kojima je započeo modu slikovnica i boju u slikovnicama stavio u prvi plan (Batinić, Majhut, 2001). Nadalje, u razvoju engleske slikovnice značajnu ulogu imale su slikovnice nakladnika Deana & Co u kojima su se obrađivale teme od tradicionalnih nursery rhymes, ABC te bajke u živim bojama. Dean je značajan i zbog uvođenja *toy books* i nepoderive slikovnice koja se tiskala na kartonu ili linoleumu. Do sredine 19. stoljeća gotovo je nestalo bojenje drvoreza rukom te je nastupila era tiskanja slikovnica u boji. Osim toga, važno je spomenuti *Caldecottovu medalju* koja se od 1938. godine dodjeljuje kao godišnja nagrada za najbolju američku slikovnicu. Nazvana je po Randolphu Caldecottu.

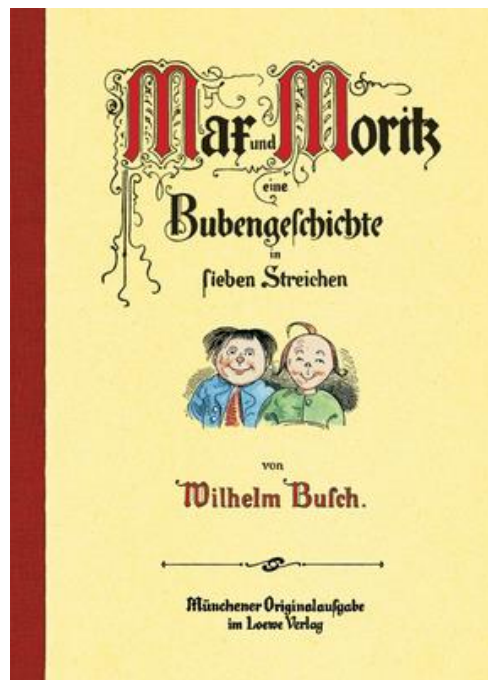

Slika 2. Naslovna stranica slikovnice *Orbis sensualium pictus*, autora Jana Amosa Komenskog

Osim engleskih slikovnica, njemačke su slikovnice također bile aktualne. Tome pridonosi činjenica da se u početku rabio njemački *Bilderbuch* za svaku knjigu u kojoj se nalaze slike. Tek 1869. godine pojavljuje se riječ *slikovnjak* koja je u Filipovićevu *Hrvatsko-njemačkom rječniku* stajala uz njemački *Bilderbuch* (Martinović, Stričević, 2011). Nakon objave *Orbis sensualium pictura* pojavljivale su se mnoge slične knjige i serije enciklopedijskih slikovnica, primjerice: *Bilder-Akademie für die Jugend* (1784) J. S. Stoya ili *Bilderbuch für Kinder* (1792-1830) Fr. J. Bertucha te niz novih *orbis pictura*. Nadalje, oko 1830. godine javljaju se slikovnice poetskog tipa s ilustracijama kasnoromantičnog stila. Često se prikazuju sentimentalni, idilični prizori svakodnevnog života i raznih dječjih aktivnosti. Kao suprotnost ljupkim i idiličnim prizorima svakodnevnog života, pojavljuje se najpoznatija slikovnica 19. stoljeća, *Struwwelpeter* (Janko Raščupanko) (slika 3) koju je napisao frankfurtski liječnik Heinrich Hoffmann. Naime 1844. godine, Hoffmann je bio nezadovoljan izborom dječjih knjiga za Božić te je odlučio napraviti slikovnicu za svog trogodišnjeg sina. S obzirom na to da nije pronašao niti jednu prikladnu knjigu, kupio je praznu knjižicu te napisao pjesme koje je sam i ilustrirao (Crnković, Težak, 2002). Sljedeće godine, 1845. knjižar Loening izdao ju je pod naslovom *Lustige Geschichten und drollige Bilder mit 15 kolorierten Tafeln für Kinder von 3 bis 6 Jahren* (Vesele zgode i šaljive slike s 15 obojenih tabli za djecu od 3 do 6 godina). Slijedila su brojna izdanja ove slikovnice, ali tek od petog izdanja, 1847. godine izlazi pod naslovom *Struwwelpeter*. U slikovnici su se na nov i jedinstven način obrađivale osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža 19. stoljeća. Na naslovnoj stranici slikovnice nalazi se dječak koji ne da rezati kosu i nokte, a pjesme i ilustracije govore o zločestom Friedrichu koji je dražio psa pa ga je pas ugrizao, o zločestoj djevojčici koja se igrala sa žigicama ne slušajući opomene maca pa je izgorjela, zatim o dječacima koji su se rugali crncu pa ih je Veliki Nikola uronio u veliku bocu tinte te ostale poučne i neobične situacije. Hoffman naglašava zločestoću i neposlušnost djece te preuveličava kazne koje postaju smiješne i zabavne (Crnković, Težak, 2002). Zbog toga je ova slikovnica bila popularna i svi su je voljeli. Sličan primjer slikovnice uspio je osmisliti i izraditi Wilhelm Busch svojom najpoznatijom slikovnom pričom *Max i Moritz* (slika 4) koja je izdana 1865. godine. Ove dvije slikovnice uspjele su se svrstati u klasike dječje književnosti (Batinić, Majhut, 2001).

Slika 3. Naslovna stranica slikovnice *Struwwelpeter*, autora Heinricha Hoffmanna

Slika 4. Naslovna stranica slikovnice *Max i Moritz*, autora Wilhelma Buscha

3.2. Razvoj slikovnice u Hrvatskoj

Autor Berislav Majhut u svome eseju *Počeci hrvatske slikovnice* (2013) opisuje anegdotu koju je Imbro Tkalac spomenuo u svojim *Uspomenama iz Hrvatske*:

Imbro Tkalac je u svojim *Uspomenama iz Hrvatske* spomenuo i jednu anegdotu iz djetinjstva kad je imao devet godina (znači, godine 1833.). Jednog dana je u roditeljskoj kući u Vodostajama pokraj Karlovca na tavanu našao jedan veliki *folio* svezak uvezan u pergament u kojem su na praznim listovima bile nalijepljene slike. U igri su se malom Imbri pridružile i dvije mlađe sestre pa su uskoro odlučili da slike izrežu i da ih polijepe po hodniku. Na kraju su, zaželjevši se domoći lijepog uveza, istrkali sve listove i uništili sve slike. Desetak godina kasnije Tkalac je u Beču posjetio zbirku bakroreza nadvojvode Karla. Nemalo se začudio kad je tamo ugledao dobro poznate sličice. Ispričao je kustosu kako je u djetinjstvu već imao u rukama te sličice te kako su ih u igri on i sestre uništili, a na to mu je kustos rekao: 'Pa, vi ste nesretniče, uništili imetak od pola miliona.' (Majhut, 2013; str. 20).

Osim što opisuje nesretan završetak jedne zbirke Rembrandtovih bakropisa, ova anegdota slikovito prikazuje i životni tijek dječjih knjiga koje često bivaju uništene, odbačene ili izgubljene. Isto se to dogodilo i s prvim slikovnicama. Pojavu slikovnice u Hrvatskoj teško je točno odrediti iz nekoliko razloga. Prvi problem predstavlja činjenica da nakladnici često nisu otisnuli godinu izdanja slikovnice. Drugi problem je taj što određeni broj prvih slikovnica nije sačuvan te se samo na temelju reklamnih popisa nakladnika moglo doći do saznanja o njihovom postojanju. Ono što se zna je da su se slikovnice počele pojavljivati u Hrvatskoj u doba zamaha pedagoške dječje književnosti. Uvidjevši uspješnost i potražnju za europskim slikovnicama, hrvatski su se nakladnici odlučili posvetiti tome da pokrenu eru slikovnice i u našoj zemlji.

Od početka 20. stoljeća u Hrvatskoj je objavljeno oko dvadeset slikovnica. Za najranije slikovnice tekst su pisali Ljudevit Varjačić, Josip Milaković, August Harambašić, Milka Pogačić, Jovan Jovanović Zmaj, Antonija Cvijić i Stjepan Širola, dok su ilustracije uglavnom preuzimali od njemačkih i engleskih ilustratora. Upravo zbog preuzimanja stranih ilustracija, slikovnice su u Hrvatskoj nastajale tako što se pisao tekst za slikovnice na temelju dobivenih ilustracija, što je suprotno od onoga kako bi trebalo biti, po obrascu ilustracije teksta. Prvi hrvatski ilustrator bio je Nikola Lauppert koji je 1844. godine ilustrirao *Basne* autora Ignjata Čivića Rohrskog. Pedesetih i šezdesetih godina 19. stoljeća u Zagrebu su već postojale tehničke mogućnosti za izradu litografija (Julije Hühn i Dragutin Albrecht). Međutim izrađivanje ilustracija u stranim tiskarama bilo je jeftinije zbog čega su se mnogi odlučivali za ovu opciju.

U kalendaru u *Danici* za 1880. godinu objavljen je popis knjiga nakladnika Mučnjaka i Senftlebena među kojima su se našle neke ilustrirane knjige za djecu. Jedna od njih bila je *Nova*

slikovnica za malu djecu, autora Ljudevita Varjačića. Međutim ta slikovnica nije sačuvana, kao niti ostatak knjiga s toga popisa od kojih je barem jedna, kako se pretpostavlja, bila slikovnica objavljena prije 1880. godine (Batinić, Majhut, 2001).

U Hrvatskoj je najstarija sačuvana slikovnica *Domaće životinje* (slika 5). Tekst za ovu slikovnicu napisao je Josip Milaković prema slikama H. Leutemanna. Slikovnica je izašla u nakladi Sveučilišne knjižare Franje Župana (Albrecht i Fiedler). Međutim prva hrvatska slikovnica za koju pouzdano znamo da je objavljena je *Domaće životinje i njihova korist*. Objavljena je 1863. godine u nakladi Lavoslava Hartmana u Zagrebu, ali nažalost nije sačuvana. Pretpostavlja se da je u samo jednoj godini rasprodao cijelo prvo izdanje navedene slikovnice. Slikovnica *Domaće životinje i njihova korist* opisana je kao *poučno-zabavna knjiga za mladež s bojadisanimi, prema naravi nacrtanimi slikami svih domaćih životinjah i dodanim tumačenjem* (Majhut, 2013). Za visoku cijenu od jedne forinte i 60 novčića, Hartmanove su slikovnice nudile koristi poput poučne strane životinja kroz tumačenja, životinje su naslikane prema naravi i tekst je dvojezičan (hrvatski i srpski, hrvatski i njemački). Nadalje, nešto prije 1880. pojavile su se slikovnice usmjerene samo na zabavu. Već spomenuta knjižara Mučnjak i Senftleben nudila je razne slikovnice poput *Priče o Pepeljugi*, *Priče ob obuvenom mačku i sično*, ali nažalost ni te slikovnice nisu sačuvane.

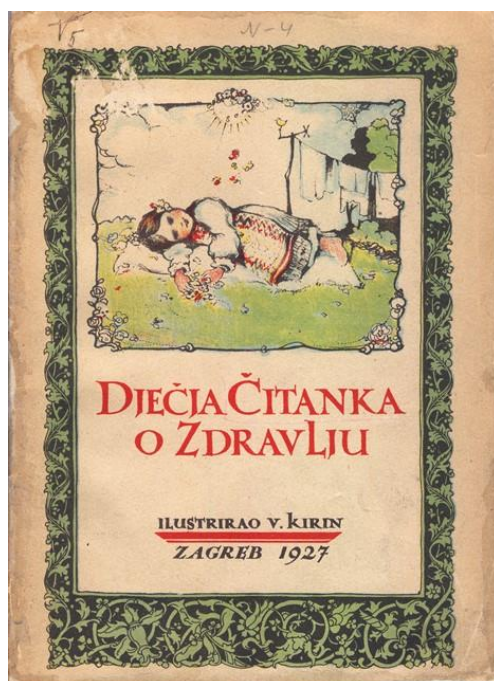

Slika 5. Naslovna stranica najstarije sačuvane slikovnice *Domaće životinje*

Iako se smatra da je slikovnica *Domaće životinje* najstarija sačuvana slikovnica, u to je vrijeme i Lavoslav Hartman izdao dvije slikovnice. Prva je bila *Milodarke dobroj djeci: nepoderiva slikovnica za malu djecu: 12 tablica bojadisanih slika, tvrdo vezano. Ciena 60 nov*, a druga je *Milodarke: slikovnica i pripoviedke iz životinjstva. Ciena 70 novč*. Obavijest o izdanju Hartmanovih slikovnica nalazila se u *Književnoj smotri* iz 1885. godine, u rubrici *Književne novosti*. S obzirom na to da u *Književnoj smotri* nije bilo obavijesti o slikovnici *Domaće životinje*, teško je utvrditi čije su se slikovnice prve pojavile na tržištu. Osim zagrebačkih nakladnika Hartmana i Župana, pojavila se i Knjižara Dioničke tiskare koja je izdala slikovnicu *Slava mladosti* autorice Milke Pogačić te karlovački nakladnik Sagan s dvije slikovnice: *Novi cvijetnjak* i *U domaćem svijetu*.

U razdoblju od 1900. do 1918. godine Hartmana je naslijedio Kugli kao najveći nakladnik slikovnica. Problem ovog nakladnika je taj što nije stavljao godinu izdanja na slikovnice, a rijetko je navodio i ime ilustratora. U to vrijeme pojavljuje se i novi autori tekstova poput Ise Velikanovića, Josipa Vitanovića, Milana Ogrizovića i Rikarda Katalinića Jeretova koji su pisali tekstove za slikovnice koje je objavljivao nakladnik Kugli (Batinić, Majhut, 2001). Nadalje, nakladnik Trpinac iz Zagreba objavio je šest slikovnica s tekstovima Milke Pogačić, jedna od njih je *Iz domovine i dalekih strana*. Iako su nakladnici imali svoje tekstopisce, zanimljivo je pitanje zašto još uvijek nemaju domaćeg ilustratora. Teško je odrediti je li u pitanju bila činjenica da je jednostavnije i jeftinije uzimati ilustracije stranih ilustratora ili su jednostavno domaći slikari bili nezainteresirani za ovaj posao. Također zanimljivo je da je Hoffmanova slikovnica *Struwweelpeter*, tada najpopularnija slikovnica u Njemačkoj i čitavoj Europi, u Hrvatskoj objavljena tek 1925. godine.

Prvom kompletno hrvatskom slikovnicom smatra se *Dječja čitanka o zdravlju* (slika 6). Tekst slikovnice napisala je Ivana Brlić-Mažuranić, a ilustracije je izradio Vladimir Kirin. Slikovnica je objavljena u nakladi Higijenskoga zavoda 1927. godine u Zagrebu. Izdavanje slikovnica doživjelo je vrhunac u razdoblju između dva rata kada je izdano pedesetak slikovnica za koje je tekst napisao novinar Dinko Chudoba. Slikovnice su izdavane u razdoblju od 1932. do 1942. godine u nakladama Papirosa i Naproze (Batinić, Majhut, 2001). S obzirom na veliku količinu izdanih slikovnica, njihova je kvaliteta upitna.

Slika 6. Naslovna stranica prve kompletno hrvatske slikovnice *Dječja čitanka o zdravlju*

Iako je prošlo već dosta godina od izdavanja prvih slikovnica, one se i dalje izdaju bez navođenja godine izdanja, autora teksta i ilustracije, imena nakladnika. Ovaj podatak ukazuje na to da slikovnica još uvijek nije postala ravnopravna vrsta dječje književnosti. Osim već spomenutog Dinka Chudobe, javljaju se još neki tekstopisci poput Mire Preisler, Vladimira Prebega i Zlatka Špoljara. Važno je primijetiti da je postojao već popriličan broj hrvatskih tekstopisaca, a hrvatski su se ilustratori tek počeli pojavljivati. Osim Vladimira Kirina koji je ilustrirao prvu kompletno hrvatsku slikovnicu, svojim ilustracijama isticao se i Andrija Maurović.

Iz analize razvoja slikovnica u razdoblju od 80-ih godina 19. stoljeća do 1945. godine proizlazi nekoliko zaključaka. Problem kasne pojave slikovnica na hrvatskom tržištu objašnjava se činjenicom da je bilo potrebno privući kupce koji će ih kupovati. Zbog toga je razvoj slikovnice na neki način uvjetovan društvenim kontekstom. Osim toga, slikovnica je shvaćana kao anonimni proizvod poput dječje igračke. Nije joj se pridavala važnost kao autorskom djelu. Nadalje, većina izdanih slikovnica imala je ustaljenu formu i namjenu od koje su autori rijetko odstupali. To se može vidjeti iz činjenice da se prve leporelo slikovnice javljaju oko 1910. godine, a registrirano ih je oko dvadeset. Od ostalih vrsta slikovnice javlja se tek nekoliko radnih knjiga (*activity book*), dok knjiga-igračaka ili živih knjiga gotovo i nije bilo.

4. VRSTE SLIKOVNICA

Slikovnice se dijele prema različitim kriterijima. Jednu od podjela donose autori Majhut i Zalar (2008) u *Hrvatskoj književnoj enciklopediji*. Navedeni autori dijele slikovnice s obzirom na oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenata.

4.1. Slikovnice s obzirom na oblik

S obzirom na oblik slikovnice se dijele na: leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka i multimedijalna slikovnica koja uključuje sliku, tekst i zvuk. S obzirom na to da razvoj tehnologije napreduje svakim danom, sve češća je pojava elektroničkih slikovnica.

Kao što je ranije navedeno, leporello slikovnice pojavljuju se početkom 20. stoljeća. Stranice u leporello slikovnici spojene su i složene poput harmonike. Namijenjene su najmlađima upravo zbog lakog korištenja slikovnice. Dijete ne mora otvarati i zatvarati knjigu. Svaka stranica ilustrirana je drugom ilustracijom i čini zasebnu cjelinu. Neke leporello slikovnice imaju otisnute i ilustrirane obje strane, dok su neke jednostrane. Budući da su načinjene od mekog materijala, osim za čitanje navedene slikovnice služe i za igru.

Pop-up slikovnice interaktivne su slikovnice koje sadrže mehaničke ilustracije koje se iz dvodimenzionalnih ploha pretvaraju u trodimenzionalni prostor. Pri okretanju stranica likovi iskaču iz slikovnica zbog čega je ova vrsta slikovnice djeci posebno privlačna i zanimljiva. Navedenoj vrsti pripadaju slikovnice u kojima čitatelj u određenom dijelu mora povući polugu koja pokrene dio slike ili podignuti poklopce na stranici (Narančić Kovač, 2015). Ovakav tip slikovnice zahtijeva posebnu pažnju i sudjelovanje čitatelja u priči.

Nepoderive slikovnice izrađene su najčešće od platna ili plastike. Također su namijenjene najmlađima koji tek istražuju svijet. U početku su navedene slikovnice bile otisnute na kartonu ili linoleumu (Majhut, Batinić, 2017). Nadalje, slikovnica igračka je slikovnica unutar koje se nalaze krpeni likovi, a cilj je zainteresirati dijete i potaknuti motivaciju tako što će dijete sudjelovati i igrati se tijekom čitanja. Slijedi multimedijalna slikovnica koja sadrži tekst, sliku, zvuk i animaciju. S obzirom na razvoj i važnost tehnologije u današnjem svijetu, sve veću pažnju privlači elektronička slikovnica. Navedena vrsta slikovnice u svijetu je nešto popularnija nego u Hrvatskoj, ali polako se pojavljuje i na našim prostorima. Osim likovne i tekstualne komponente, elektronička slikovnica uključuje i primjenu moderne tehnologije. Prva elektronička slikovnica za iPad i iPhone je *Slonić Oskar* autorice Andreje Patrlík Huseinović (Martinović, Stričević, 2011).

4.2. Slikovnice s obzirom na strukturu izlaganja

S obzirom na strukturu izlaganja, slikovnice se dijele na narativne i tematske (Majhut, Zalar, 2008). U narativnim slikovnicama pripovjedač je ujedno i narator priče, a slikovnice su često prerade bajki. Navedene slikovnice najčešće se sastoje od jedne ili više kratkih priča koja se proteže kroz cijeli tekst. U tematskim slikovnicama najčešće se obrađuju teme iz svakodnevnog života djeteta poput zdravlja i higijene, obitelji, životinja, prometa, prirode. One se dijele na poučne ili informativne i umjetničke slikovnice. Prve hrvatske slikovnice bile su tematske, a najčešće su se obrađivale teme poput dječje svakodnevice, igre, životinja ili abecede.

4.3. Slikovnice prema sadržaju

Prema sadržaju slikovnice mogu biti vrlo raznolike što znači da je nemoguće navesti sve skupine tema koje se obrađuju u slikovnicama. Najčešće teme koje se javljaju su: životinja, svakodnevni život, abeceda, igra, fantastika (Majhut, Zalar, 2008). Postoji ustaljena forma prema kojoj je dijete glavni lik u slikovnici, ono se nalazi u različitim situacijama s kojima se djeca čitatelji mogu poistovijetiti.

Nadalje, prema strukturi sadržaja slikovnice se dijele na spoznajne, problemske i terapijske. U spoznajnim slikovnicama obrađuju se teme poput vezanja vezica, gledanja na sat, razlikovanja boja i slično. Cilj je da dijete uči uz slikovnicu. Problemske slikovnice predstavljaju razne probleme s kojima se djeca susreću tijekom odrastanja. Ove slikovnice pomažu djeci i roditeljima u prepoznavanju i olakšavanju problemskih situacija s kojima se susreću u životu (Čičko, 2000). S obzirom na to da svakodnevice nisu idilični prizori, poslušna i dobra djeca koja žive sretno i skladno sa svojom obitelji, autori su osvijestili potrebu za slikovnicama koje se bave problemima međuljudskih odnosa u obitelji i društvu. Zbog toga nastaju moderne slikovnice koje se nastoje približiti stvarnom životu te pomoću teksta i slike prikazati teme za koje se do tada smatralo da su neugodne ili neobične. Bolne teme poput rastave roditelja, rastanka od majke ili oca, smrti u obitelji korisno je i poželjno umjetnički oblikovati pomoću priče i ilustracija u slikovnici kako bi dijete čitajući moglo shvatiti da su to česte situacije i da se s njima mora naučiti nositi. Kao primjer takve slikovnice autorica Čičko (2000) navodi *Klicketick*, slikovnicu austrijske spisateljice Christine Nostlinger. Slikovnica je objavljena 1990. godine, a nagrađena je Prvom nagradom grada Beča. U slikovnici se obrađuje tema bračne krize između crvenog trokuta i plavog pravokutnika, kao i nastojanje njihove djece ljubivastih trapezoida da spase brak svojih roditelja. Svoje mjesto u slikovnici pronašla je i tema

nasilja nad djecom koje može biti tjelesno, mentalno i seksualno. Primjer je Dainertova slikovnica *Obiteljski album*. Priča govori o mišjoj obitelji u kojoj se mišja djevojčica Mimi rado druži s ujakom sve dok on od nje ne počne zahtijevati neke *neobične* nježnosti. Može se zaključiti da se pomoću ove vrste slikovnica obrađuju zaista važne i ozbiljne teme koje su postale svakodnevice. Obradom navedenih tema djecu se pokušava upoznati sa stvarnim situacijama, a ujedno se promiče dječja neovisnost te zalaganje za slobodan rast i razvoj. Osim problemskih, važne su i terapijske slikovnice koje pomažu djetetu tijekom proživljavanja teže životne traume te mu pomažu razvijati osjećaje.

4.4. Slikovnice s obzirom na vrstu likovne tehnike

S obzirom na vrstu likovne tehnike koja se upotrebljava tijekom oblikovanja slikovnice, one mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice te interaktivne slikovnice. U fotografskim slikovnicama koriste se razne fotografije koje su uređene i prilagođene priči u slikovnici. Lutkarske slikovnice nastaju od fotografija uređenih i oblikovnih lutki prilagođenih priči. Slikovnice stvarnih dječjih crteža i crteža umjetnika česta su vrsta slikovnice. To su slikovnice u kojima se nalaze dječji crteži ili crteži ilustratora koji nadopunjavaju i obogaćuju doživljaj slikovnice. Strip-slikovnice nastaju spajanjem stripa i slikovnice. Posljednje su interaktivne slikovnice koje nastaju s ciljem povećanja dječje motivacije. One su namijenjene najmlađima jer sadrže različite dodatke koji olakšavaju čitanje, razumijevanje priče te održavaju motivaciju. Slikovnice su opremljene raznim oblicima, zvukom, glazbom i bojom.

4.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta

U odnosu na sudjelovanje recipijenta postoje slikovnice kojima se dijete samostalno služi i one za koje je potrebna asistencija odrasle osobe, roditelja ili odgojitelja (Majhut, Zalar, 2008). U ovoj vrsti slikovnice važnu ulogu ima pripovjedač koji stvara vezu između vizualnog i tekstualnog dijela slikovnice.

5. PRIMJENA SLIKOVNICE U ODGOJNOJ I OBRAZOVNOJ PRAKSI

Korištenje slikovnice u odgojnoj i obrazovnoj praksi ima mnoge prednosti zbog svoje pedagoške, psihološke, jezične i umjetničke vrijednosti. Uz slikovnicu dijete otkriva svijet, upoznaje se s pisanom riječju, obogaćuje rječnik, vježba mišljenje, pamćenje i zaključivanje.

Sve to dijete spoznaje na njemu primjeren način pomoću zanimljivih priča i ilustracija. Čitanjem djetetu od najranije dobi ono stvara naviku korištenja knjige. Osim toga, shvati li dijete da se u knjigama nalaze zanimljive i poučne priče, samo će posegnuti za knjigom tražeći odgovore na razna pitanja.

Iako se slikovnica najčešće spominje kao knjiga za djecu od rane do predškolske dobi, trebala bi značajno mjesto zauzeti i u razrednoj nastavi. Ako se i koristi u nastavi, najčešće je to u prvom i drugom razredu osnovne škole, dok se kasnije zanemaruje. Smatra se da je razlog tome razvoj likovnog i literarnog iskustva učenika koji posežu za opsežnijim sadržajima iz područja dječje književnosti (Visinko, 2000). Autorica Visinko (2000) tvrdi da bi slikovnička građa mogla naći određeno mjesto i nakon prvih dviju godina školovanja, u predmetnoj, pa čak i u srednjoj školi. S obzirom na stupanj razvoja i obrazovanja učenika prilagođava se razina interpretacije i načina na koji se obrađuje slikovnička građa. Slikovnicu se može analizirati s različitih stajališta poput jezičnog, stilskog, estetskog, likovnog, komunikacijskog, filozofijskog, sociologijskog (Visinko, 2000). Ovisno o nastavnom predmetu i interesu učenika za određeno područje, slikovnička građa može se prilagođavati te se na temelju toga osmišljaju zadaci za rad.

5.1. Primjena slikovnice s obzirom na organizacijske oblike osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja

Prema istraživanju autorice Visinko (2000) slikovnica se najčešće pojavljuje u redovnoj nastavi koja je temeljni organizacijski oblik osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja. Ona se najčešće koristi na satovima usvajanja novog nastavnog sadržaja, a značajno manje prilikom provjeravanja i utvrđivanja nastavnog sadržaja. S obzirom na mogućnosti koje slikovnica nudi i mnoštvo aktivnosti koje se mogu provesti uz slikovnicu, trebalo bi ju uvrstiti i tijekom utvrđivanja, ponavljanja, pa i poticati njezino korištenje tijekom samostalnog učenja učenika. Nadalje, prema odgovorima učitelja, slikovnica zauzima značajno mjesto u cjelodnevnoj nastavi, produženom boravku te u vremenu prije ili nakon nastave i za vrijeme školskog odmora. Kako bi se poticalo čitanje i korištenje slikovnice, važno je napraviti kutić u učionici koji učenici mogu koristiti za odlaganje nekih dragih slikovnica te razmjenu iskustava s drugim učenicima i njihovim najdražim slikovnicama. Ona je pronašla svoje mjesto i u dopunskoj nastavi. Slikovnica je odlično nastavno sredstvo za rad s učenicima koji postižu slabije rezultate ili kojima treba malo više vježbe kako bi usvojili nastavni sadržaj. Ona se može koristiti kao materijal za čitanje, pomoć pri učenju i razumijevanju nastavnih sadržaja iz prirode i društva,

matematike, hrvatskog jezika. Na satovima razrednika slikovnica može poslužiti kao motivacija ili poticaj na raspravu o raznim oblicima ponašanja djece i mladih, upoznavanje dječjih prava i odgovornosti i slično. Osim svih navedenih oblika u kojima se koristi slikovnica, autorica Visinko (2000) ističe mogućnost njezina korištenja u izbornoj nastavi književnosti, izvannastavnim aktivnostima jezično - izražajne i likovne usmjerenosti te korištenje u bolničkoj nastavi. Prema istraživanju koje je provela autorica Visinko (2000) učitelji smatraju da je slikovnica jedno od važnih sredstava nastave i komunikacije, osobito za rad u bolničkom okruženju.

5.2. Primjena slikovnice u pojedinim nastavnim predmetima

Slikovnica se najčešće pojavljuje u nastavi hrvatskoga jezika te se najviše koristi u predmetnom području književnosti i lektire. Prema istraživanju autorice Visinko (2000), slikovnica se najčešće koristi u prvom i drugom razredu jer je tada predviđeno čitanje i interpretacija priče i bajke. Također, slikovnica se često rabi u nastavi početnog čitanja i pisanja te ima značajnu ulogu u razvoju predčitačkih i čitalačkih vještina. Taj proces započinje u predškolskoj dobi, a traje i u razrednoj nastavi. Kada učenici ovladaju slovima, slikovnica može poslužiti kao pomoć za vježbanje čitanja, a kasnije i razumijevanja pročitano. Pomoću slikovnice učenici mogu razvijati kreativnost osmišljajući nastavak priče, ilustriranjem nekog dijela priče, rješavanjem problema nastalog u slikovnici i slično. Također, slikovnice o abecedi mogu pomoći kod usvajanja ovog dijela nastavnog sadržaja, a mogu poslužiti i za vježbanje čitanja te lakše pamćenje naučenih slova. U nastavi jezičnog izražavanja slikovnica se najčešće koristi kao predložak za uvježbavanje govorene i pisane uporabe jezika (Visinko, 2000). U navedenom području hrvatskoga jezika slikovnica ima ulogu lingvometodičkog predloška. Ilustracije se koriste kao poticaj za pričanje, opisivanje, sastavljanje rečenica i vezanog teksta. Prema navedenom istraživanju slikovnica se nešto manje koristi u području nastave scenske i filmske umjetnosti.

Osim u nastavi hrvatskoga jezika, slikovnica se koristi i u ostalim nastavnim predmetima, ali u nešto manjoj mjeri. Učitelji najčešće odabiru slikovnice spoznajnog tipa koje učenicima pomažu pri spoznavanju i učenju zbog bogatstva ilustracijama, crtežima i fotografijama. U nastavi prirode i društva koriste se slikovnice u kojima se obrađuju teme poput godišnjih doba, vremenskih prilika, mjesta boravka (selo, grad, šuma, planina, more), životinja, biljaka, ljudskog tijela. Autorica Visinko (2000) navodi da učitelji izražavaju potrebu za

raznolikim izdanjima ovog tipa slikovnica jer im pomažu u motiviranju učenika za određeni sadržaj u nastavi prirode i društva ili kao pomoć u učenju usvojenih nastavnih sadržaja.

U nastavi likovne kulture slikovnica ima motivacijsku ulogu jer potiče učenike na likovno stvaralaštvo. Osim motivacijske uloge, u nastavi likovne kulture slikovnica se može koristiti kao sredstvo u kojem učenici mogu promatrati i uočavati likovne elemente te kompozicijska načela. U ovom slučaju potrebno je izabrati slikovnicu bogatu sadržajima koji su potrebni za spoznavanje.

U nastavi matematike slikovnica se nekada značajno manje koristila u odnosu na danas. Sada postoji veći broj matematičkih slikovnica koje obrađuju razne matematičke sadržaje poput brojeva, mjera i slično. Iako su se udžbenici za nastavu matematike promijenili te su obogaćeni raznim konkretnim primjerima, realističnim zadacima, tematskim primjerima sata, slikovnica je idealno nastavno sredstvo za nastavu matematike. Zanimljivim i šaljivim pričama te bogatim ilustracijama, ona može unijeti zabavu i motivirati učenike za usvajanje nastavnog sadržaja i rješavanje zadataka. Osim motivacijske uloge, slikovnica može pomoći u shvaćanju apstraktnih pojmova.

5.3. Odabir slikovnice

Poznata je činjenica da odabir slikovnice primjerene dobi, interesima, iskustvima i različitim namjenama nije lak posao. Ispitanici (učitelji i studenti) u istraživanju autorice Visinko (2000) odabir slikovnice povezuju sa sjećanjima i iskustvom iz djetinjstva i tijekom školovanja. Slikovnice koje su se njima urezale u pamćenje nastoje ponuditi i svojim učenicima, prijateljima, djeci. Odabir slikovnice određuju prema vlastitom iskustvu ili se drže popisa književnih djela koji je propisan nastavnim planom i programom, odnosno današnjim školskim kurikulumom. Za razliku od navedenih kriterija prilikom odabira slikovnice, studenti izabiru humoristične, vedre slikovnice koje izazivaju pozitivno raspoloženje tijekom i nakon čitanja. Prilikom odabira slikovnice učitelji uvažavaju i načelo zavičajnosti zbog čega odabiru slikovnice koje sadržavaju motive sadržaja. Važan kriterij koji se ne smije izostaviti interes je učenika za pojedinu slikovnicu zbog čega je potrebno ispitivati i pratiti potrebe i želje učenika te birati slikovnice koje su njima zanimljive. Kako bismo mogli pratiti njihove interese, potrebno je osigurati uvjete da slikovnica dođe do djeteta, kako u školi, tako i u obitelji (Visinko, 2000).

6. OBLIKOVANJE SLIKOVNICE

6.1. Cilj rada

Cilj rada bio je izraditi slikovnicu namijenjenu učenicima 2. do 3. razreda, ali i mlađem ili starijem uzrastu, ovisno o razvoju djeteta, zanimanju i znatiželji. Slikovnica je izrađena prateći nastavnu jedinicu *Vrijeme mjerimo urom* te koristeći udžbenik prirode i društva *Istražujemo naš svijet 2* (Ivanda Kisovar, Letina, 2022). Poticaj za izradu slikovnice s ovom temom dobila sam na metodičkim vježbama na kojima je profesorica objašnjavala težinu nastavne jedinice, nedostatak vremena za objašnjavanje i vježbanje te nezainteresiranost učenika. Zbog toga sam odlučila od navedene nastavne jedinice izraditi slikovnicu koja bi se mogla koristiti tijekom sati usvajanja, vježbanja i ponavljanja ili kao pomoć pri učenju kod kuće. Slikovnica je edukativnog karaktera te uči djecu/učenike o tome kako mjerimo vrijeme urom, odnosno satom. U nastavku će se prikazati postupak izrade ilustracija i tehnike koje su se koristile tijekom izrade. Glavni je lik priče dječak Jura koji na putu do škole proživljava pustolovinu tijekom koje će naučiti kako mjeriti vrijeme urom.

6.2. Oblikovanje priče

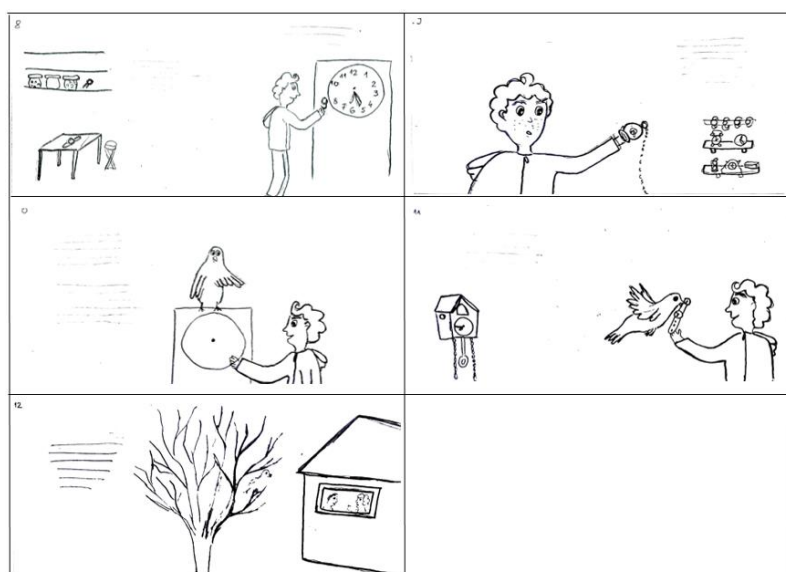
Osmisliti i napisati priču zaista nije lak zadatak. Priča i ilustracije međusobno se trebaju nadopunjavati i tvoriti smislenu cjelinu. Pisanje priče za slikovnicu zahtjevan je proces tijekom kojeg je potrebno izabrati nešto što će se svidjeti publici kojoj je namijenjena priča, u ovom su slučaju to djeca. Tijekom pisanja potrebno je vagati svaku riječ, razmisliti o tome je li potrebna ili suvišna te obuhvatiti važne informacije jer se radi o edukativnoj slikovnici. Priča *Jura i ura* nastala je s ciljem obrade zahtjevne nastavne jedinice čitanjem priče.

6.3. Izrada storyboarda

Storyboard je grafički prikaz koji se sastoji od nanizanih sličica, a ilustratoru služe za vizualizaciju slikovnice ili drugog slikovnog medija. Tijekom skiciranja svake duplerice bilo je potrebno razmisliti i o smještaju teksta u odnosu na ilustraciju. Slikovnica sadrži naslovnu stranicu i 11 duplerica. U nastavku prilažem skice *storyboarda* za slikovnicu *Jura i ura* (Slika 7, 8).

Slika 7. Skica storyboarda za slikovnicu *Jura i ura*

Slika 8. Skica storyboarda za slikovnicu *Jura i ura*

6.4. Od skice do ilustracije

Nakon završetka priče i skiciranja *storyboarda* slijedi crtanje ilustracija. Prvo sam radila skice koje sam kasnije dorađivala i mijenjala. Cijeli je proces dosta zahtjevan, iscrpljujuć i potrebno je izdvojiti dovoljno vremena. U nastavku prilažem slike procesa jedne ilustracije (Slika 9, 10, 11).

Slika 9. Crtež pete duplerice (olovka)

Slika 10. Crtež skeniran za daljnju doradu

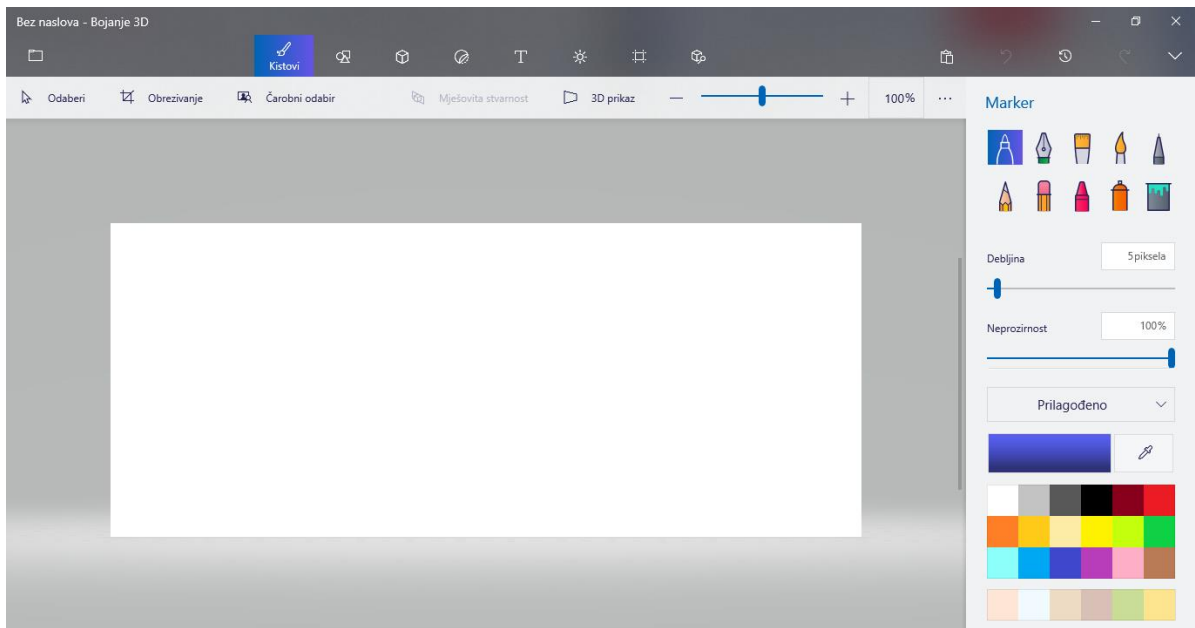
Slika 11. Završna ilustracija pete duplerice

6.5. Tehnika

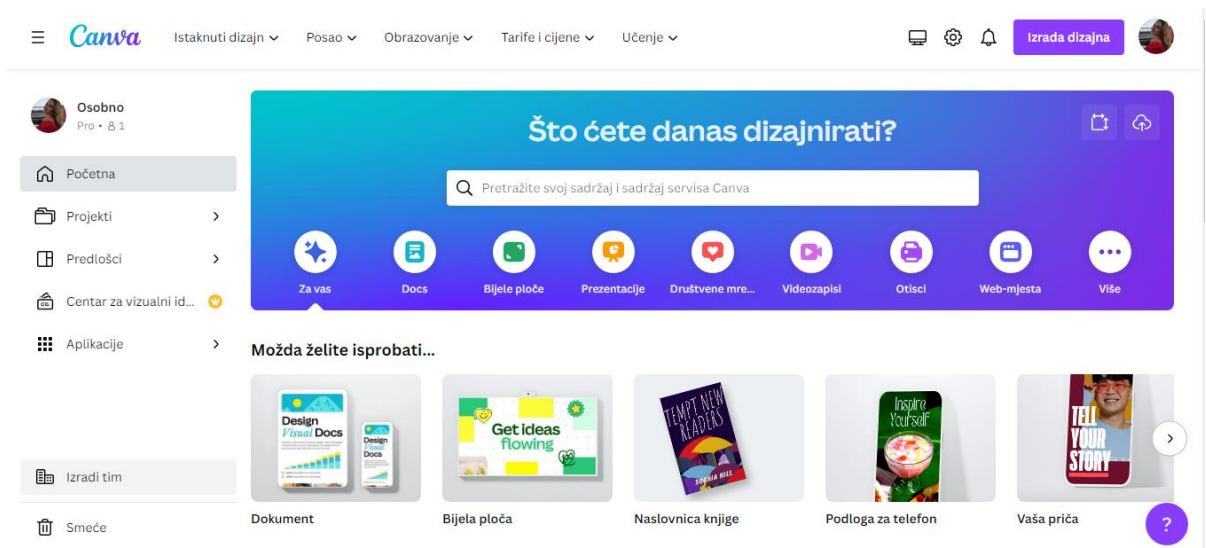
Ilustracije sam radila u crtačkoj tehnici, olovci na formatu 30 x 15 cm što odgovara veličini jedne duplerice. Potom sam skenirala ilustracije te ih digitalno kolorirala i uređivala u programima *Bojanje 3D* (Slika 12) i *Canva* (Slika 13). Razne su prednosti navedenih programa zbog kojih sam se odlučila na njihovo korištenje – besplatno korištenje, različiti markeri pomoću kojih se može bojati crtež, mogućnost podešavanja i korištenja različitih nijansi boje te jednostavnost korištenja. Osim toga, *Canva* ima mnoštvo mogućnosti pomoću kojih se može doradivati već postojeći ili izraditi novi dizajn, mogu se umetnuti različite pozadine, elementi, fotografije, tekst i slično.

Nakon dobivenih završnih ilustracija, u programu *Canva* dodavala sam i uređivala tekst. Sugerira se veličina slovnih oznaka između 14 i 24 tipografskih točaka što ovisi o vrsti fonta i dobi djece kojoj je slikovnica namijenjena. Razmak između redova trebao bi biti između 4 i 6 tipografskih točaka. U svojoj slikovnici koristila sam font *29LT Riwaya Informal*, veličina slovnih oznaka je 21, razmak između redova je 4 tipografske točke.

U nastavku prilažem naslovnu stranicu (slika 14) i završne duplerice s pripadajućim tekstom (Slika 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25).

Slika 12. Program Bojanje 3D

Slika 13. Program Canva

Slika 14. *Naslovna stranica slikovnice Jura i ura*

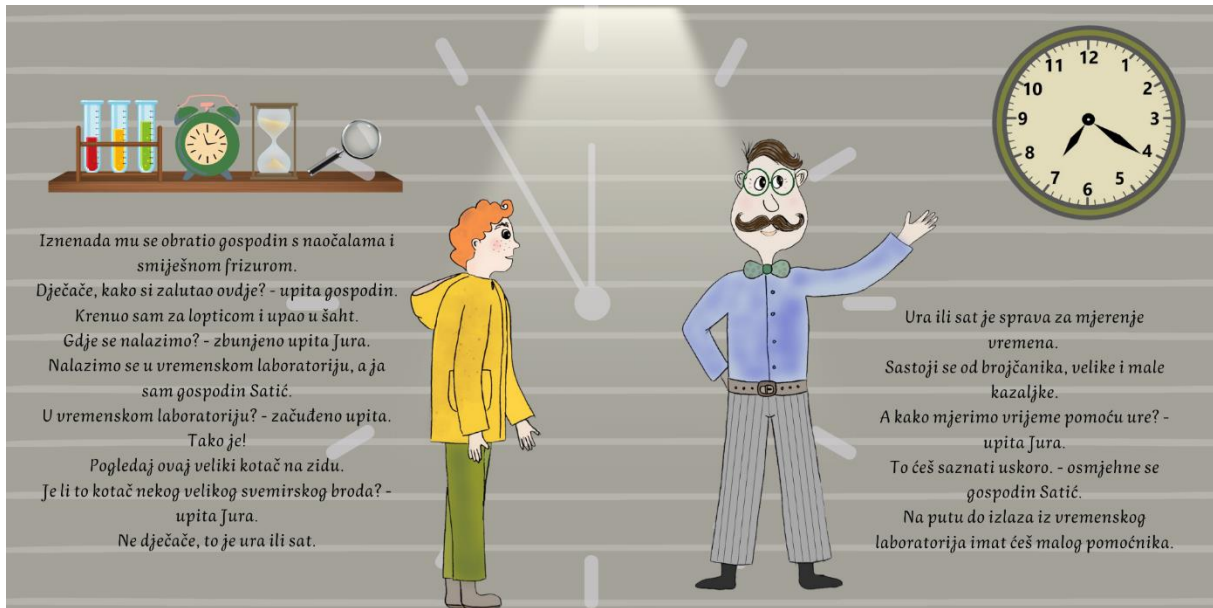
Slika 15. *Završna ilustracija prve duplerice*

Slika 16. Završna ilustracija druge duplerice

Slika 17. Završna ilustracija treće duplerice

Slika 18. Završna ilustracija četvrte duplerice

Slika 19. Završna ilustracija pete duplerice

Slika 20. Završna ilustracija šeste duplerice

Slika 21. Završna ilustracija sedme duplerice

Jura i Ozi ušli su u prostoriju u kojoj se nalaze različiti satovi ili ure.

Jura uzme jedan sat s police i upita: "Kakav je ovo sat?"

To je džepni sat. - odgovori Ozi

A ovo?

To je pametni sat koji ima mnogo funkcija. - odgovori Ozi.

Zanimljivo, nikada nisam vidio ovoliko satova. - zaključí Jura.

Kako ćemo izaći iz ove prostorije?

Ne zaboravi da moram stići u školu. - reče Jura.

Kada obično dođeš iz škole? - upita Ozi.

Oko 13:15 sati. - odgovori Jura.

Znaš li kako su postavljene kazaljke na satu kada je 13:15 sati?

Ne znam, na satu nema brojke 13. - zbunjeno odgovori Jura.

Slika 22. Završna ilustracija osme duplerice

Prisjeti se da mala kazaljka mora dva puta obići cijeli krug kako bi protekao jedan dan.

Kada mala kazaljka dođe do brojke 12, tada je podne.

Kada prođe brojku 12, tada dolazi poslije podne. Taj drugi krug koji obilazi mala kazaljka broji se od 12 do 24.

Kada prođe podne i mala kazaljka bude na broju 1, to znači da je 13 sati? - začuđeno će Jura.

Tako je.

Ako je mala kazaljka na broju 2, onda je 14 sati, ako je na broju 8, onda je 20 sati. - odgovori Ozi.

Razumijem! A što je s minutama? - upita Jura.

Prvo pronadi gdje se nalazi velika kazaljka.

Zatim broji po 5 počevši od brojke 12.

Zaustavi se kada dođeš do velike kazaljke.

Ako je velika kazaljka između dva broja, zaustavi se kod prvog broja i prebroji crtice do koje je došla velika kazaljka. - pouči ga Ozi.

Sada postavi sat na 13:15 sati. - reče Ozi.

Jura postavi malu kazaljku na brojku 1, a veliku na brojku 3.

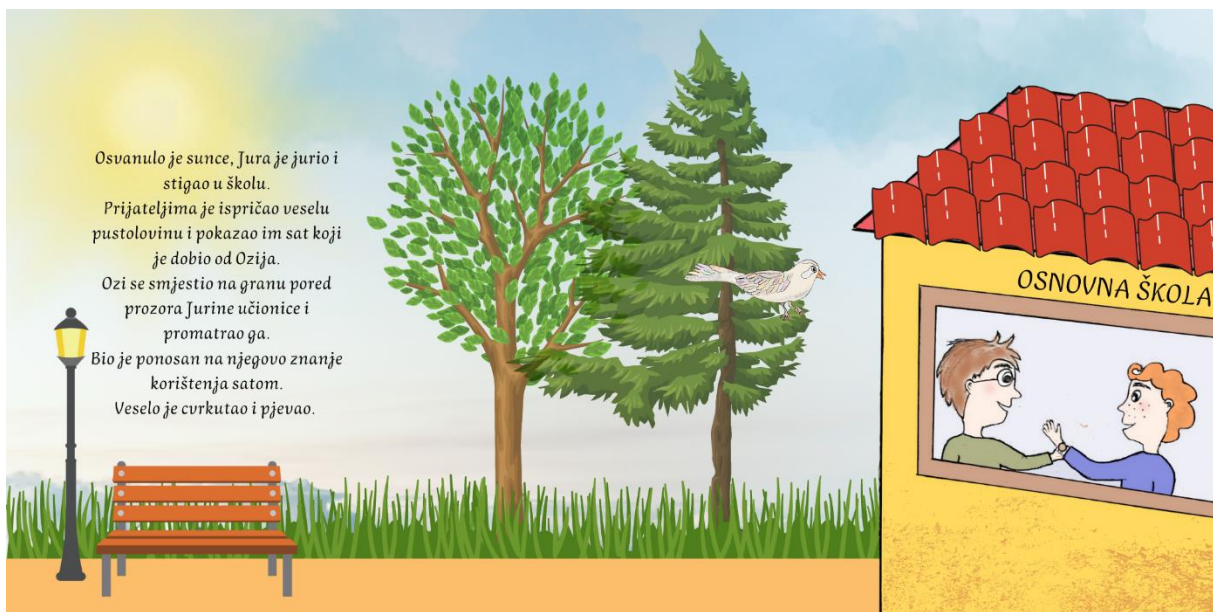
Vrata se otvore.

Slika 23. Završna ilustracija devete duplerice

Slika 24. Završna ilustracija desete duplerice

Slika 25. Završna ilustracija jedanaeste duplerice

7. ZAKLJUČAK

„Dijete nikad nije premalo za slikovnice i knjige. Ne dati mu knjigu dok ne nauči čitati isto je što i ne pričati mu dok ne nauči govoriti.“ (Penelope Leach)

Ovim radom objašnjena je važnost, sveobuhvatnost i mogućnosti koje nam pruža slikovnica. Ona je djelo s kojim se dijete susreće već u prvoj godini života što je puno ranije nego što krene čitati i pisati. Upravo zbog toga korištenje slikovnice i čitanje djetetu od ranog djetinjstva pozitivno utječe na njegov razvoj općenito, ali i na razvoj čitanja i pisanja. Dijete u slikovnici prvi puta upoznaje slova, riječi, rečenicu. U slikovnicama se obrađuju mnoge teme o svakodnevnom životu i svijetu koji nas okružuje, biljkama, životinjama, slovima, brojevima... Osim toga, u slikovnicama se pojavljuju i važne teme prisutne u današnjici koje je nezgodno i teško objasniti djeci. Zbog toga se stvaraju priče prilagođene djeci, obogaćene ilustracijama pomoću kojih roditelji i odrasli lakše uvode dijete u problem. Slikovnice su sredstvo pomoću kojeg djeca uče i igraju se, a služe i kao pomoć u odgoju i učenju.

S ciljem olakšanog i zanimljivog uvođenja djece u temu snalaženja na satu izrađena je slikovnica *Jura i ura* koja se može koristiti tijekom usvajanja novog nastavnog sadržaja, vježbanja i ponavljanja. Ideja je bila da se kroz priču objasne svi važni koraci određivanja vremena na satu. Uz diplomski rad htjela sam izraditi nešto što ću moći iskoristiti u budućem radu pa je tako nastala ova slikovnica. Hoće li biti interesantna učenicima, pomoći im tijekom usvajanja nastavnog sadržaja ili učenja, vidjet ćemo, nadam se, uskoro.

LITERATURA

- Balić-Šimrak, A. i Narančić Kovač, S. (2012). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66, 10-12.
- Batinić, Š. i Majhut, B. (2001). *Od slikovnjaka do Vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
- Crnković, M. (1990). *Dječja književnost.* Zagreb: Školska knjiga.
- Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine,* Zagreb: Znanje.
- Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Čičko, H. (2000). Dva stoljeća slikovnice. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 17-19). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 7-11). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Javor, R. (2000). *Kakva je knjiga slikovnica.* Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Kisovar Ivanda, T. i Letina, A. (2022). *Istražujemo naš svijet 2.* Zagreb: Školska knjiga.
- Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima.* 19 (71), 20-22.
- Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945.* Zagreb: Hrvatski školski muzej.
- Majhut, B. i Zalar, D. (2008). Slikovnica. U *Hrvatska književna enciklopedija* (u tisku) <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733> (2011-11-10).
- Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4(1), 39-63.
- Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča i dva pripovjedača: pripovjedne perspektive u dvojnome diskursu suvremene slikovnice.* (Doktorska disertacija). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska.

- Nikolajeva, M. (2003). Verbal And Visual Literacy: The Role of Picturebooks in the Reading Experience of Young Children. U N. Hall, J. Larson, J. Marsh (Ur.) *Handbook of Early Childhood of Literacy* (str. 235-248). London – New Delhi: Tohousands Oaks – Sage Publications.
- Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*. 17 (66), 8-9.
- Štefančić, S. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 83-96). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Visinko, K. (2000). Primjena slikovnice u odgojnoj i nastavnoj praksi. U R. Javor (Ur.) *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 70-78). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Zalar, D. i sur. (2009). *Slikovnica i dijete: Kriička i metodička bilježnica 1*. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga.

PRILOZI I DODATCI

Slika 1: Exuperyeva ilustracija iz slikovnice *Mali princ*

Izvor: http://os-ivanjareka.hr/wp-content/uploads/2019/10/saint-exupery_mali-prince.pdf (pristupljeno: 23.3.2023.)

Slika 2: Naslovna stranica slikovnice *Orbis sensualium pictus*, autora Jana Amosa Komenskog

Izvor: <https://archive.org/details/johamoscommeniio00come/page/n5/mode/2up> (pristupljeno: 26.3.2023.)

Slika 3: Naslovna stranica slikovnice *Struwwelpeter*, autora Heinricha Hoffmanna

Izvor: https://www.buecher.de/shop/pappbilderbuecher/der-struwwelpeter/hoffmann-heinrich/products_products/detail/prod_id/00703865/ (pristupljeno: 26.3.2023.)

Slika 4: Naslovna stranica slikovnice *Max i Moritz*, autora Wilhelma Buscha

Izvor: https://www.loewe-verlag.de/titel-0-0/max_und_moritz-47/ (pristupljeno 26.3.2023.)

Slika 5: Naslovna stranica najstarije sačuvane slikovnice *Domaće životinje*

Izvor: <https://www.hsmuzej.hr/hr/sadrzaj/knjiznica> (pristupljeno 26.3.2023.)

Slika 6: Naslovna stranica prve kompletno hrvatske slikovnice *Dječja čitanka o zdravlju*

Izvor: <https://www.hsmuzej.hr/hr/aktualnosti/djecja-citanka-o-zdravlju/> (pristupljeno: 27.3.2023.)

Slika 7: Skica *storyboarda* za slikovnicu *Jura i ura*

Slika 8: Skica *storyboarda* za slikovnicu *Jura i ura*

Slika 9: Crtež pete duplerice (rad autora)

Slika 10: Crtež skeniran za daljnju doradu (rad autora)

Slika 11: Završna ilustracija pete duplerice (rad autora)

Slika 12: Program *Bojanje 3D* (screenshot zaslona)

Slika 13: Program *Canva* (screenshot zaslona)

Slika 14: Naslovna stranica slikovnice *Jura i ura* (rad autora)

Slika 15: Završna ilustracija prve duplerice (rad autora)

Slika 16: Završna ilustracija druge duplerice (rad autora)

Slika 17: Završna ilustracija treće duplerice (rad autora)

Slika 18: Završna ilustracija četvrte duplerice (rad autora)

Slika 19: Završna ilustracija pete duplerice (rad autora)

Slika 20: Završna ilustracija šeste duplerice (rad autora)

Slika 21: Završna ilustracija sedme duplerice (rad autora)

Slika 22: Završna ilustracija osme duplerice (rad autora)

Slika 23: Završna ilustracija devete duplerice (rad autora)

Slika 24: Završna ilustracija desete duplerice (rad autora)

Slika 25: Završna ilustracija jedanaeste duplerice (rad autora)

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)